

Št. 11, leto XIV.
12. marec 2009, 2,50 EUR

SKANDALOZNI ODZIV
PRESEDNIKA REPUBLIKE

V BOJ ZA EVROPSKE
POSLANSKE MANDATE

DEMOKRACIJA

PODZEMNO POLJE SMRTI

Odkritje množičnega grobišča
v rovu Barbara v Hudi jami
pri Laškem razkriva vso
zločinskost povojnega
komunističnega režima.

ISSN 1408-0494

9 771408 049069

Odkritje grozljivo pobitih

Bogdan Sajovic, foto: Pavle Jamnik, Gregor Pohleven, arhiv Demokracije

V javnosti je pred dnevi odjeknila novica, da so se preiskovalci končno prebili skozi zadnje pregrade, ki so zapirale dostop v Barbarin rov v Hudi jami v bližini Laškega.

Umetni zamaški in pregrade so razumljivi, kajti v rovu je eno največjih grobišč, v katerem so morilci pod rdečo zvezdo po koncu druge svetovne vojne pobijali svoje nasprotnike. Za pregrado so napočena trupla več sto ljudi, ki so jih poleti 1945 komunistični partizani odvedli v jamo in jih tam zverinsko pobili. Ne vseh, saj sodni izvedenci menijo, da so bili nekateri od njih že živi in so v jami, polni trupel, umirali počasi in v mukah, tako da so bili celo sodni izvedenci, ki se pri svojem vsakdanjem delu srečujejo s mnogimi oblikami smrti, pretreseni. Morilci so po pokolu trupla zasuli z apnom in se nato lotili zapiranja rova. Pregrade so sestavljene iz rudniške

jalovine, ilovice, lesa ter betona in železniških tračnic. Betona, ki je bil še dolgo po vojni redka in dragocena dobrina. Za morilce očitno ne, kar dokazuje, da so imeli vsekakor podporo na visokih mestih. Zagotovo ni šlo za »lokalni eksces«, ampak za načrtno vodeno politiko pobijanja. Zdaj ko so »uradno« našli trupla, saj naj bi se po okolici že

Betona je bilo za zakrivanje množičnih grobišč očitno zadosti.

dolgo šušljalo, da so v rovu žrtve povojnih pobojev, čaka preiskovalce izkop. Na prvi pogled je nemogoče oceniti, koliko trupel je v rovu. Preiskovalci menijo, da jih je okoli tristo, vendar se bojijo, da bo končna številka še višja. Pod kupom trupel sta namreč še dva navpična rudniška jaška in preiskovalci domnevajo, da so trupla nad njima le tista, za katera v obeh jaških ni bilo več prostora. Mogoče je torej, da bo, ko bodo odstranjena prva trupla, prišla na dan še nova. Stotine, tisoči, koliko?

Seveda to ni nič nenavadnega, če vemo, da je v Sloveniji evidentiranih kakšnih šeststo množičnih grobišč iz časa tik po koncu druge svetovne vojne. Na grobo ocenjujejo, da je v teh grobiščih

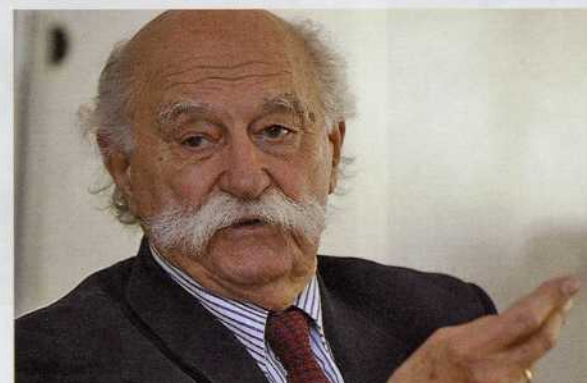
med sto in dvesto tisoč žrtev: slovenskih domobrancev, hrvaških domobranov, srbskih in črnogorskih četnikov pa tudi civilistov, ki so jih angleške čete s prevaro vrnile iz Avstrije v roke komunističnim klavcem. Med njimi naj bi bila tudi trupla prvih Slovencev in pripadnikov nemške manjšine v Sloveniji, ki so bili »kolateralna škoda« prve faze komunističnega ropanja pod pretvezo »pravične razporeditve narodnega premoženja«. V naslednji fazi so poboje povprek zamenjali »sodni« poboji (vemo, kako so potekala taka sojenja: v manirah cirkuške predstave, z rjovečo publiko, obtoženci pa niso imeli niti teoretične možnosti, da bi se rešili).

Dolgoletni tabu Povojni pokoli so bili dolga desetletja v »svobodi« tabu. Uradno jih ni bilo, neuradno so ljudje »vedeli« zanje, a zaradi lastne varnosti si

nihče ni upal o tem govoriti ali spraševati. Sčasoma so na dan prihajale sramežljive pripombe, da je šlo za pravično justifikacijo narodnih izdajalcev in hlapcev okupatorja. Hja, če je bilo vse skupaj tako zelo pravično in samoumevno, kako to, da je bilo tako skrito in zamaskirano? Kako da niso bili organizirani sodni procesi, pa četudi pred pristranskimi sodišči, na katerih bi prikazali iz trte izvite dokaze o krivdi? Kako da se ni ne tedaj, v času vladavine komunizma, in ne po tem pojavil nihče, ki bi javno priznal, da je bil on tisti, ki je pobil izdajalce, in da je ponosen na to, da jih je? Kako da se ostareli partizani in komunistični aparatčiki še sedaj sprenevedajo, češ da ne vedo, kdo je pobijal? Oprostite mi bogokletno misel, morda pa sploh ni šlo za izdajalce in okupatorjeve hlapce.

V zadnjih dveh desetletjih po uradnem koncu komunističnega režima se stalno ponavlja levičarska mantra, da je bila partizanščina samo narodnoosvobodilni boj, ki so ga nekateri (samo »nekateri«) zlorabili za komunistično revolucijo, povojne žrtve pa so bile sicer tragične, a razumljive, ker je šlo za okupatorjeve hlapce. V času, ko so imeli komunisti popolno oblast, so govorili in pisali nekoliko drugače. Po uradnem zgodovinarju dr. Metodu Mikuzu in uradno požegnanem slovenskem biografskem leksikonu, ki je bil izdan v šestdesetih letih prejšnjega stoletja, torej okoli petnajst let po drugi svetovni vojni, piše, da je bil NOB že od začetka komunistična revolucija, pri generalu Rupniku pa je opomba, da ga ne moremo šteti za kvizlinga, pač pa za pravega protirevolucionarja. Precejšnjo razliko od novodobnih komunističnih trditvev o sodelovanju z okupatorjem, hlapcih in podobnem.

Okupatorjevi sodelavci? Zanimivo, da v letu okupacije, ko so bile sile osi na vrhuncu moči in so se zdele nepremagljive, ne najdemo nobenega okupatorjevega hlapca. Najdemo pa komunistične morilce, ki po Ljubljani in okolici posejajo okoli tisoč trupel. In to ne okupatorjevih, proti kateremu se menda boju-

Predsednik borčevske organizacije Janez Stanovnik se v obrambi povojnih pobojev zapleta v vedno nove nejasnosti.

Če je Josip Broz res kriv za povojne poboje, zakaj njegovo ime še ni odstranjeno iz javnosti?

Demokracija je že skoraj pred dvema desetletjema pisala o možnosti obstoja povojnega grobišča v Barbarinem rovu.

jejo. Eden od vodij pokola se je v pismu vodstvu revolucije hvalil, da se prestrašeni svojci žrtev ne upajo dajati izjav okupatorskim oblastem. Halo? Mar niso njegovi sodelavci? Hkrati partizanske enote po podeželju, hm, rekvirirajo hrano in živino vaščanov. Kmetje iščejo zaščito pri okupatorju (aha, spet izdaja), ki je po mednarodnih zakonih dolžan skrbeti za red na okupiranem ozemlju. Italijanski častniki v Ljubljani se s tem niso hoteli ukvarjati. V Ljubljani je bilo vse polno mladih oficirjev iz rimske aristokracije. Zaradi družinske časti so morali na fronto, a ker je bilo v severni Afriki ali Rusiji nevarno, so jih poslali v Ljubljano, kjer so bili hkrati »na fronti« in na varnem. Zato so v pozni pomladi 1942 le dovolili nastanek vaških straž in jih opremili s starim zaplenjenim orožjem, pa naj si vaščani pomagajo, kakor vedo in znajo.

Po kapitulaciji Italije »okupatorjevi hlapci«, vaški stražarji, ne bežijo proti Nemcem, ampak se (čudno) zbirajo na Turjaku, da bi pričakali Anglo-Američane, ki naj bi se izkrcali. Narodnoosvobodilni partizani se povežejo z okupatorji in z njihovimi topovi razbijejo Turjak. Hkrati in spet z okupatorsko pomočjo narodni osvoboditelji razbijejo še Grčarice,

Janez Stanovnik pravi, da so povojne poboje zakrivali pripadniki Jugoslovanske armade in Josip Broz, ki je bil njihov glavni poveljnik.

kjer se v pričakovanju anglo-ameriške invazije zberejo pripadniki Jugoslovanske vojske v domovini, mednarodno priznane protifašistične vojaške formacije. Preživele ujetnike iz Grčaric in s Turjaka odpeljejo v Kočevje, kjer so deležni »narodnega sojenja«, cirkuške predstave s strelskim vodom za veliki finale.

Zgled pobojev iz leta enainštirideset, pokola na Turjaku in v Grčaricah, cirkuške predstave iz Kočevja in stalni glasovi iz »hoste«, da bodo izvedli revolucijo, takoj ko pridejo na oblast, pač niso pustili veliko manevrskega prostora tistim, ki jim komunizem ni bil všeč. Že svojci dotedanjih žrtev so lahko predvidevali, kaj jih čaka ob zmagi revolucije. Zaradi tega so skušali vzpostaviti oboženo silo, s katero se bodo branili tedaj, ko bo nemški rajh propadel, v upanju,

Nekateri skeleti so dobro ohranjeni, indentifikacija večine pa je vprašljiva.

Po mnenju sodnega izvedenca dr. Jožeta Balažica so pobiti pred smrtjo trpeli.

Ocenjujejo, da je v rovu vsaj tristo trupel, lahko pa jih je še veliko več.

Oskrunjena kapelica; očitno se nekateri anonimni s pokoli globoko strinjajo.

da bodo prišli v naše kraje Anglo-Američani in zavarovali ljudi pred komunistično revolucijo ter poboji in ropanjem, ki jih je ta napovedovala. Sprejeli so pomoč Nemcev pri tem formiranju, saj se partizani, kot se je videlo iz Turjaka in Grčaric, tudi niso branili pomoči Italijanov. Domobrantsko vodstvo je navezalo tudi stike s kraljevo vlado v Londonu, vendar so to zvezo Nemci odkrili in vpletene domobrantske oficirje poslali v koncentracijska taborišča. Zaradi tega domobranci niso dodelili težkega orožja, ker so dobro vedeli, da jim je za Nemčijo malo mar. Čudno, pa takšni dobri sodelavci so bili po partizanskem tolmačenju. S sovjetskimi tanki v Prekmurju in osemstotisočglavo Titovo vojsko, ki se je valila proti Sloveniji, se domobranci brez težkega orožja niso mogli

neposredno spopasti, zato so se maja 1945 umaknili na Koroško v upanju, da bodo kmalu prišli pod poveljstvo kraljeve vlade. Angleži so jih s prevaro razorožili in poslali nazaj partizanom. Po izročitvi domobrancev so se nenadoma nehale partizanske zahteve po Koroški, iz Trsta pa so narodni osvoboditelji hitro umaknili svojo upravo. Domobranci so se večinoma srečali s svojo usodo in končali pod streli, če so imeli seveda »srečo«, ali pod koli, krampi in noži, če je niso imeli, v enem od več sto množičnih povojnih grobišč.

Eno takšnih je grobišče v Barbarinem rovu. Kot je dejal Jože Dežman, so bile žrtve zvezane z rdečo žico, kar je nekakšen simbolični znak kulture, ki je v tistem letu zavlada na Slovenskem. Po prvem manjšem šoku in zadregi, ki je nastala med starimi in

mladimi levičarji ob odkritju, se je začela prava kanonada pred vsem po ta čas najbolj delujočem mediju, računalniških blogih. Anonimni junaki pošiljajo širok spekter komentarjev – od najprimitivnejših v slogu »še premalo so jih, jaz bi vse zatolkel«, ciničnih »očitno niso pobili vseh, ker če ne se ne bi toliko domobrancev nahajalo po forumih«, prek klasične mantre »izdajalci, okupatorjevi sodelavci« in nonšalantnih »to je bilo, treba je naprej, v nove izzive« do izmikajočih se »niso bili krivi slovenski partizani, ampak drugi«.

Kateri drugi? O Barbarinem rovu je pisal Roman Leljak že pred skoraj dvajsetimi leti. Poinmensko omenja sedem nekdanjih pripadnikov partizanske vojske, konkretno pripadnikov drugega bataljona tretje brigade 1. slovenske divizije narodne

obrambe, pa še imeni dveh visokih funkcionarjev nekdanjega taborišča na Teharjah. Tu očitno ni šlo za nobene »druge«, ampak kar za naše gore liste. Vodja partizanskih upokojencev Janez Stanovnik, nekdanji visoki partijski funkcionar in zadnji predsednik slovenskega predsedstva v komunističnih časih, vztraja, da so pobijali pripadniki Jugoslovanske armade in da je bil odgovoren Josip Broz osebno. Prav zanima bi bila njegova reakcija, če bi se na podlagi njegovih izjav začela akcija, s katero bi umaknili Brozovo ime z ulic, trgov in cest po slovenskih mestih, njegove kipe, kjer še obstajajo, in »našega Tita«, ki ga valijo že dve desetletji gor pa dol po Sabotinu.

Akrobacije varuhov revolucije

Če ne bi šlo za morda največjo tragedijo v zgodovini našega

naroda, potem bi bilo zabavno poslušati miselne akrobacije Stanovnika in drugih znanih ali anonimnih varuhov revolucije, starih in mladih, ki jih ne manjka, v opravičevanju in razlaganju vojnih in povojnih dogodkov ter njihova zapletanja v nove in nove nejasnosti. Svoj čas ni bil Broz ničesar kriv, bil je vitez v belem oklepu, pameten, moder in do brotljiv, le kakšen lokalni funkcionar ga je kaj pokronal, ampak hej, samo ljudje smo, a ne. Zdaj pa nenadoma lokalci niso vedeli nič, vsega je kriv Broz. Svoj čas so v člankih, knjigah, filmih, slikah in pesmih vedeli celo, kje vse se je kakšen pastirček podelal na svoji poti do revolucije, sploh pa »Ozna sve dozna« (še pomnite, tovariši), danes pa nihče ne more zvedeti, kdo je vodil pokole. Včasih je šlo za revolucijo, ki so jo menda vsi partizani spili že z materinim mlekom, zdaj pa samo za boj proti okupatorju in je revolucija prišla kar tako, po naključju; ob koncu vojne se je nekdo spo-

na prihodnost in se ne ozirati v preteklost. Ti naprednjaki pa imajo selektiven pristop. Ne spomnim se, da bi kazali zaskrbljenost zaradi oziranja v preteklost, kadar iz Južne Amerike izbežajo kakšnega ostarelega nacista, kar je sicer prav. Ne spomnim se, da bi nasprotovali temu, da se občasno na proslavah zbirajo množice pod rdečimi zastavami in z rdečimi zvezdami na pokrivalih. In ne spomnim se, da bi kdaj kakšen protestiral, ko naokoli paradirajo smrkvaci v recimo partizanskih uniformah. Zdi se zelo smiselno, enainvajseto stoletje gor ali dol, opozarjati na preteklost, še posebno zato, ker se načrtno vzgaja mladina, ki prisega na rdečo zvezdo in gibanje, ki je krivo, da so brezna, protitankovski jarki in rudniški rovi polni trupel ljudi, ki so jih prav nosilci rdečih zvezd potolkli s krogli ali krampi.

Naprednjake zanimajo tudi finančna sredstva, namenjena komisiji za razkrivanje povojnih grobišč. Njihovo opozarjanje pade

Kot pravi Jože Dežman, so bile žrtve zvezane z rdečo žico, kar je nekakšen simbolični znak kulture, ki je v tistem letu zavlada na Slovenskem.

mnili, da imajo še pet minut časa, pa bi lahko, preden gredo na pivo, izvedli še malo revolucije. Najlepši biser pa je ugotovitev, da ni šlo za zločine, ker nihče zanje še ni bil pravnomočno obsojen. Čudovito! Kolikor je znano, tudi noben stalinist s Stalinom na čelu ni bil obsojen, se pravi, da zločinov ni bilo. Sicer pa niti Hitler ni bil »pravnomočno obsojen« in po tej logiki ne more biti vojni zločinec, ali kaj?

Po najdbi povojnega množičnega grobišča v Barbarinem rovu so spet prišli na dan različni »naprednjaki«, ki pridejo na dan vsakokrat, ko komisija za raziskovanje povojnih grobišč najde kakšen ostanek naše slavne revolucionarne preteklosti. Ti naprednjaki operirajo s floskulami, ali ni čas, da bi šli že naprej, da vendar živimo v enainvajsetem stoletju, da bi morali misliti

na plodna tla še celo v časih gospodarske blaginje in napredka, kaj ne bi v časih, kot so današnji, ko smo v obdobju gospodarske krize. Tukaj najdejo najmočnejše orožje v svojem arzenalu, da bi bilo za komuniste neprijetno obdobje povojnih pobojev čim bolj neraziskano in kar se da hitro pozabljeno. Rešitev je dokaj preprosta: najti bi se moral le kakšen nekdanji partijski funkcionar, ki bi bil pripravljen pokazati toliko vesti ali poguma, da bi povedal, kje vse so morišča in kdo je bil kje vodja ali odgovoren. Komisija bi imela veliko lažje delo in hitro bi se lahko vse opravilo in končalo z »razmetavanjem« finančnih sredstev. Problem je le v tem, da očitno ni takšnega junaka. Bo že držalo, da je eno pošiljati krogle v tilnik zvezanih žrtev, drugo pa je z visoko dvignjeno glavo to javno priznati. ■

Predstavili kruta in žalostna dejstva

Na novinarski konferenci v Muzeju novejšje zgodovine v Ljubljani je dr. Jože Balažic iz Inštituta za sodno medicino, ki si je ogledal kraj, kjer so našli trupla, dejal, da so po njegovem mnenju ljudje pred smrtjo verjetno hudo trpeli. To dokazuje med drugim roka enega od mrtvih, ki se oklepa umetne noge drugega trupla. Vsa trupla so posuta s tanko plastjo apna, ki je bil po njegovem mnenju posut po že mrtvih.

Glede števila dr. Balažic meni, da gre za kakšnih tristo trupel. Nametana so na gomilo približno sto petnajst metrov v dolžino in dva in pol metra v širino. Na začetku te gomile je po sedem trupel, ki so naložena druga na drugo, in tako sklepajo, da gre za približno tristo trupel. Celjski preiskovalni sodnik bo izdal tudi odredbo, da se opravi identifikacija trupel, če bo to seveda mogoče. Strokovnjak z Inštituta za sodno medicino pa meni, da bi bila preiskava DNK brez pomena. Apno, s katerim so bila trupla posuta, je sicer dezinficiralo in tudi ohranilo trupla, po drugi strani pa apno uničuje DNK.

Direktor Muzeja novejšje zgodovine Jože Dežman je dejal, da je čudno, kako se nekateri poskušajo izogniti možnosti, da bi se posnetki množičnega grobišča pokazali v javnosti. Dežman pravi, da kadar pridemo v koncentracijsko taborišče, najdemo posnetke trupel, iz Srebrenice so pokazali posnetke trupel, pri nas pa se pojavljajo mnenja, da ne bi smeli kazati posnetkov iz Barbarinega rova. Dežman tudi pravi, da se je o možnosti obstoja prikritega grobišča v Hudi jami začelo govoriti že avgusta 1990, ko je Ivo Žajdela začel spraševati, kje so trupla žrtev teharskega taborišča. Leta 1997 je bila pred vhodom v rov postavljena kapelica. Po Dežmanovem mnenju tudi napis »zaraza«, se pravi okužba, ki so ga našli na zidu v rovu, nakazuje, da se je vedelo, da so v rovu trupla in seveda s tem grobišča. Poleg tega so po Dežmanu zaradi pronicanja tkiv jašek okrepili z betonskim zidom. Dežman je komentiral tudi najdbo zank iz rdeče žice, ki so jih naredili žrtvam, preden so jih odpeljali v smrt. Po njegovo je to simbolični dokaz za temeljni znak kulture, ki je tedaj vladala. Podobne zanke iz rdeče žice so našli tudi na prizorišču povojnih pobojev na Zaplani.

Predstavitve prvih izsledkov po odkritju grobišča

Dežman je pojasnil, da rudarska etika zapoveduje, da trupel v rudnikih ne sme biti, ker je to zlo. Ta etika tudi pravi, da je treba ljudi iz jam reševati, ne pa jih vanje metati.

Pavle Jamnik, vodja policijske akcije Sprava, ki se ukvarja z raziskovanjem povojnih pobojev, pa meni, da je poziv policije, ki prosi očitve, naj sporočijo policiji svoje podatke, še zadnja možnost, da bi prišli do kakšnih uporabnih podatkov. Jamnik tudi meni, da bi tisti, ki so še živi in so sodelovali pri pobojih, morda nekoliko lažje sklenili svojo življenjsko pot, če bi razkrili te stvari.